

УДК 657.

GLOBAL TRANSFORMATION OF THE ROLE OF ACCOUNTING AND CONTROL IN THE DIGITAL ECONOMY

ГЛОБАЛЬНА ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Datsenko G.V./ Даценко Г.В.*Associate Professor of Economic Sciences, Associate Professor / д.е.н., проф.*

ORCID: 0000-0001-8327-7301

Maister L.A./ Майстер Л.А.*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor / к.е.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-1097-9940

*Vinnitsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics,**Vinnitsia, Soborna, 87, 21050**Вінницький торговельно-економічний інститут**Державного торговельно-економічного університету,**м. Вінниця, Соборна, 87, 21050*

Анотація. У статті обґрунтовано важливість впровадження елементів цифровізації обліково-контрольних процедур в системі інтеграційних процесів. Означено порядок та мету проведення оцінки готовності соціально-економічних систем до переходу на принципи цифрової економіки шляхом аналізу інноваційності країн, рівня впровадження технологій обробки інформації та загальну цифрову спроможність економік. Результати проведеного рейтингування країн за рівнем розвитку цифрової економіки надали можливість виявити перешкоди на шляху до цифровізації соціально-економічних процесів з ціллю їх усунення та забезпечення оптимізації системи бухгалтерського обліку і контролю. Враховуючи специфіки національного чи міжнародного бізнесу було визначено сім функціональних ролей бухгалтерського обліку і контролю в цифровій економіці, серед яких: інформативність, інтеграція, комунікація, інституціональність, контроль, оптимізація та протекція. З'ясовано, що існує тісний зв'язок між даними функціональними ролями, що обґрунтовано системністю трансформацій у сфері обліку і контролю в умовах цифрової економіки. Доведено, що пріоритет електронних трансакцій у фінансово-господарській діяльності підприємств стає спільною рисою всіх функціональних ролей бухгалтерського обліку і контролю, порівняно з традиційними грошово-товарними операціями. Важливими для цілісного розуміння перспектив трансформації обліку і контролю залишаються подальші наукові дослідження, які обґрунтовують вплив комп'ютерно-комунікаційних технологій на порядок обробки облікової інформації в рамках цифрової економіки.

Ключові слова: цифрова економіка, цифровізація обліку, автоматизація контролю, роль обліку, зовнішньоекономічна діяльність.

Вступ.

Актуальність теми дослідження визначається тим, що цифрова економіка є важливим елементом розвитку сучасної глобальної соціально-економічної системи. Інформаційним ядром сучасної економіки виступають бухгалтерський облік і контроль, які зазнають позитивних змін завдяки впровадженню

інноваційних комп'ютерно-комунікаційних технологій. Означені зміни ведуть до необхідності уточнення ролі обліку і контролю в умовах цифрової економіки. У даному контексті, облік і контроль діяльності підприємств становлять значну частину економічної інформації, яка надає економічним системам логічний зміст і слугує основою для суспільного управління. В умовах розвитку цифрової економіки зростають вимоги до бухгалтерського обліку і контролю, а це особливо стосується створення якісних інформаційних ресурсів. Облік і контроль стають ключовими інформаційними компонентами цифрової економіки, забезпечуючи упорядкований хід електронних трансакцій, що є невід'ємними елементами цифрової економіки.

Питання ефективного управління процесом глобальної трансформації обліку та контролю активно обговорюється у науковій спільноті, особливо, в умовах цифрової економіки. Українські та міжнародні дослідники вивчають різноманітні аспекти, що визначають позицію бухгалтерського обліку і контролю як важливих інформаційних складових цифрової економіки: Н. Єршова [1], Т. Корольок, С. Співак та В. Ратинський [2], І. Кравченко [3], М. Шендригоренко, В. Лядська [4], Н. Хорунжак, І. Лукановська, Bauchadze Besik, Zhao Jinjiang, Capusneanu Sorinel та інші.

Метою написання статті виступає висвітлення та розкриття інформації щодо виокремлення та уточнення ролі бухгалтерського обліку і контролю під впливом використання комп'ютерно - комунікаційних технологій в умовах становлення цифрової економіки.

Основний текст.

Готовність країни до імплементації принципів цифрової економіки безпосередньо залежить від рівня її інноваційного розвитку. Провідними країнами у 2023 р. були Швейцарія, Швеція, США, Великобританія, Сінгапур, Фінляндія, Нідерланди, Німеччина, Данія та Південна Корея (табл. 1). У глобальному рейтингу інноваційності Україна, на жаль, займає посередню 55 позицію серед 132 країн, що потрапили до рейтингового списку.

Таблиця 1 - Глобальний рейтинг інноваційності країн у 2024 р.

Рейтингове позиціонування	Країна	Сумарний бал ГП
1	Швейцарія	67.6
2	Швеція	64.2
3	США	63.5
4	Великобританія	62.4
...	...	...
55	Україна	32,8

Складено на основі [11]

Низька позиція України в глобальному рейтингу зумовлена військовими діями, які, хоча й стимулювали зростання виробництва інноваційної зброї, негативно вплинули на інші сектори економіки. До того ж, показник Global Innovation Index не враховує окремий вплив інноваційного розвитку на соціально-економічну сферу країни.

Додаткову характеристику стану розвитку цифрової економіки може надати показник рівня проникнення комп'ютерно - комунікаційних технологій (ICT Development Index) в економічні процеси (табл. 2).

Таблиця 2 - Глобальний показник проникнення комп'ютерно-комунікаційних технологій у 2024 р.

Країна	Розвиток економіки	Рейтингова оцінка IDI
Кувейт	Високий	98.2
Сінгапур	Високий	97.4
Данія	Високий	96.9
Естонія	Високий	96.9
...	...	...
Україна	Нижче середнього	80,8

Складено на основі [10]

Більш універсальним методом оцінки готовності країни щодо впровадження принципів цифрової економіки є визначення індексу національної цифрової

спроможності. Рейтингову оцінку країн проводять за трьома групами критеріїв (знання, технології, готовність до змін), які безпосередньо пов'язані з цифровізацією соціально-економічних процесів.

За оцінками експертів Світового економічного форуму, в 2024 році найбільшими загрозами для глобальної соціально-економічної стабільності стануть: дезінформація, створена за допомогою ШІ (53%), соціальна, економічна та політична поляризація (46%), криза вартості життя (42%), кібератаки (39%), економічний спад (33%) та ескалація міждержавних збройних конфліктів (25%) серед інших.

На бухгалтерському обліку та контролі в умовах цифрової економіки лежать важливі соціально-економічні завдання, такі як: моніторинг впливу на навколишнє середовище; участь у забезпеченні кіберзахисту конфіденційних даних; оцінювання шкоди, завданої військовими діями; інформування про фінансову та господарську діяльність для протидії дезінформації; суспільне повідомлення про фінансовий стан підприємств задля мінімізації соціально-економічних диспропорцій; планування та управління ефективними ланцюгами постачань для безперебійного функціонування економічних агентів тощо.

Завдяки відкритості, публічності та достовірності облікових даних суспільна довіра до бізнесу у 2024 р. значно зростає. Натомість, класичні урядові інституції, за даними Edelman Trust Barometer, вважаються менш професійними та етичними, порівняно з бізнесом, в умовах цифрової економіки. На бухгалтерський облік і контроль покладається значна відповідальність щодо забезпечення довіри до різних суспільних інституцій.

Розвиток цифрової економіки вимагає від бухгалтерського обліку та контролю подолання соціально-економічних ризиків і загроз, а також зміцнення довіри до суспільних інститутів. У цифровій економіці технології обробки та передачі інформації кардинально змінюють обліково-контрольні процеси.

З традиційної сервісної концепції облік і контроль перетворюються на інформаційно-функціональну основу цифрової економіки. Так, бухгалтерський облік і контроль набувають нових функціональних ролей у глобальній цифровій

економіці. Основними функціональними ролями в цьому контексті є: інформативність, інтеграція, комунікація, інституціоналізм, контроль, оптимізація та захист, які слід розглянути більш детально.

Висновки.

1. Сучасний етап еволюції суспільних формацій характеризується становленням цифрової економіки, де значна частина фінансово-товарних операцій здійснюється за допомогою інноваційних комп'ютерно-комунікаційних технологій.

2. Результати рейтингів країн за рівнем впровадження принципів цифрової економіки вказують на наявність перешкод для цифровізації соціально-економічних процесів. Формування цифрової економіки потребує оптимізації бухгалтерського обліку та контролю фінансово-господарської діяльності підприємств, щоб подолати ризики та загрози їхньому функціонуванню. Значення облікової інформації у глобальному цифровому середовищі підкреслює важливість інноваційних функцій обліку та контролю. Незалежно від національних або міжнародних особливостей бізнесу, бухгалтерський облік та контроль виконують функції інформативності, інтеграції, комунікації, інституціональності, контролю, оптимізації та захисту.

3. Усі функціональні ролі бухгалтерського обліку та контролю в умовах цифрової економіки мають спільну характеристику - пріоритетність електронних трансакцій у фінансово-господарській діяльності підприємств, порівняно з традиційними грошово-товарними операціями. Інноваційні ролі бухгалтерського обліку охоплюють економічну інформацію, інтегровану в електронну трансакцію, і відображають її економічну суть. Лише в соціально-економічних системах, де переважає частка електронних трансакцій, можлива повна активація цих інноваційних ролей бухгалтерського обліку та контролю. Визначення таких інноваційних функціональних ролей створює основу для дослідження напрямів подальшої цифровізації обробки облікової інформації в умовах цифрової економіки.

Література:

1. Єршова Н. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах переходу до цифрової економіки. Вісник Національного технічного університету ХПІ. 2020. № 2. С. 75-80. URL : <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2020.2.75> .
2. Корольок Т., Співак С., Ратинський В. Облік в управлінні підприємством в умовах цифрової економіки. Галицький економічний вісник. 2023. Т. 85. № 6. С. 88-96. URL : https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.06.088.
3. Кравченко І. Й. Перспективи впровадження інструментів цифрової економіки в систему статистичного аналізу, бухгалтерського обліку та аудиту. Облік і фінанси. 2022. № 3. С. 12-20. URL : [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-3\(97\)-12-20](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-3(97)-12-20).
4. Шендригоренко М., Лядська В. Проблеми та перспективи розвитку обліку в умовах цифрової економіки. Економіка та суспільство. 2020. № 22. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-47>.
5. Пуцентейло П. Р., Довбуш А. В. Основні вектори розвитку бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки. Інноваційна економіка. 2021. № 3-4. С. 140-151. URL : <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2021.3-4.20>.
6. Кузь В.І. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах цифровізації господарських та управлінських процесів. Бізнесін-форм. 2021. № 6. С. 197–204. URL : <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-6-197-204>.
7. Рогова Н. В. Трансформація політики, інструментів і технологій обліку та оподаткування в умовах цифрової економіки. Фінансовий простір. 2020. № 2. С. 103-116. URL : [https://doi.org/10.18371/fp.2\(38\).2020.209296](https://doi.org/10.18371/fp.2(38).2020.209296).
8. Іонін Є. Обліково-аналітичне забезпечення бізнес-процесів в умовах цифрової економіки. Економічний аналіз. 2023. Т. 33. № 1. С. 172–191. URL : <https://doi.org/10.35774/econa2023.01.172>.
9. Шматковська Т., Дзямулич М. Цифровізація економіки та її трансформаційний вплив на розвиток стратегічного управлінського обліку. Економічний форум. 2022. № 1. С. 95-100. URL : <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2022-2-12>.

10. Гевлич Л. Л. Професія бухгалтера у цифровій економіці. *Економіка і організація управління*. 2021. № 3. С. 138-146. URL : <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2021.3.13>.

11. Шмигель О. Бухгалтерський облік у контексті сучасного розвитку цифрової економіки. *Інноваційна економіка*. 2022. № 1. С. 129-134. URL : <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2022.1.17>.

References.

1. Yershova N. Rozvytok bukhhaltenskoho obliku v umovakh perekhodu do tsyfrovoi ekonomiky. Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu KhPI. 2020. № 2. С. 75-80. URL : <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2020.2.75>.

2. Koroliuk T., Spivak S., Ratynsky V. Oblik v upravlinni pidpriemstvom v umovakh tsyfrovoi ekonomiky. Halytsky ekonomichny visnyk. 2023. Т. 85. № 6. С. 88-96. URL : https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.06.088.

3. Kravchenko I. Y. Perspektyvy vprovadzhennia instrumentiv tsyfrovoi ekonomiky v systemu statystychnoho analizu, bukhhaltenskoho obliku ta audytu. Oblik i finansy. 2022. № 3. С. 12-20. URL : [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-3\(97\)-12-20](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-3(97)-12-20).

4. Shendryhorenko M., Liadska V. Problemy ta perspektyvy rozvytku obliku v umovakh tsyfrovoi ekonomiky. Ekonomika ta suspilstvo. 2020. № 22. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-47>.

5. Putsenteŭlo P. R., Dovbush A. V. Osnovni vektory rozvytku bukhhaltenskoho obliku v umovakh tsyfrovoi ekonomiky. Innovatsiyna ekonomika. 2021. № 3-4. С. 140-151. URL : <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2021.3-4.20>.

6. Kuz V.I. Rozvytok bukhhaltenskoho obliku v umovakh tsyfrovizatsii hospodarskykh ta upravlinskykh protsesiv. Biznesin-form. 2021. № 6. С. 197–204. URL : <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-6-197-204>.

7. Rohova N. V. Transformatsiia polityky, instrumentiv i tekhnolohiy obliku ta opodatkovannia v umovakh tsyfrovoi ekonomiky. Finansovy prostir. 2020. № 2. С. 103-116. URL : [https://doi.org/10.18371/fp.2\(38\).2020.209296](https://doi.org/10.18371/fp.2(38).2020.209296).

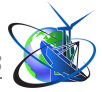
8. Ionin Ye. Oblikovo-analitychne zabezpechennia biznes-protseviv v umovakh tsyfrovoi ekonomiky. Ekonomichnyy analiz. 2023. Т. 33. № 1. С. 172-191. URL : <https://doi.org/10.35774/econa2023.01.172>.

9. Shmatkovska T., Dziamulych M. Tsyfrovizatsiia ekonomiky ta ii transformatsiynyy vplyv na rozvytok stratehichnoho upravlinskoho obliku. Ekonomichnyy forum. 2022. № 1. С. 95-100. URL : <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2022-2-12>.

10. Hevlych L. L. Profesiia bukhhaltera u tsyfroviy ekonomitsi. Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia. 2021. No 3. С. 138-146. URL : <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2021.3.13>.

11. Shmyhel O. Bukhhaltersky oblik u konteksti suchasnoho rozvytku tsyfrovoi ekonomiky. Innovatsiyna ekonomika. 2022. № 1. С. 129-134. URL : <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2022.1.17>.

Abstract. The article substantiates the importance of implementing elements of digitalization of accounting and control procedures in the system of integration processes. The procedure and purpose of assessing the readiness of socio-economic systems for the transition to the principles of the digital economy are determined by analyzing the innovativeness of countries, the level of implementation of information processing technologies and the overall digital capacity of economies.

The results of the ranking of countries by the level of development of the digital economy made it possible to identify obstacles to the digitalization of socio-economic processes in order to eliminate them and ensure the optimization of the accounting and control system. Taking into account the specifics of national or international business, seven functional roles of accounting and control in the digital economy were identified, including: informativeness, integration, communication, institutionality, control, optimization and protection. It was found that there is a close connection between these functional roles, which is justified by the systematic nature of transformations in the field of accounting and control in the digital economy. It is proven that the priority of electronic transactions in the financial and economic activities of enterprises is becoming a common feature of all functional roles of accounting and control, compared to traditional monetary and commodity transactions. Further scientific research that substantiates the influence of computer and communication technologies on the procedure for processing accounting information within the digital economy remains important for a holistic understanding of the prospects for the transformation of accounting and control.

Keywords: digital economy, digitalization of accounting, automation of control, the role of accounting, foreign economic activity.

Стаття відправлена: 09.06.2025 р.

© Даценко Г.В., Майстер Л.А.